

Érdemes tanító sirjánál.

(József Mihály nyug. tanító felett)

Mostanság valami mélyen fájdalmas érzés járja át egész lényemet minden koporsó láttára. Csoda-e, hiszen nekem is közelebbről volt olyan megrázóan nagy veszteségem. Megremeg a lelkem most is, amikor egy a szó valódi értelmében köztestületben álló, derék harcos koporsója mellett megállok. Szorongva kérdezem: ez-e hát a vég? Ez-e egy élet jutalma? Az az önzetlen nagy szeretet, mely a szülőt gyermekével, az embert embertársával összeköti s amely annyi gondot elűz, annyi küzdelmet feledtet — megszakadt és megsemmisült? Az a mély hit, amely nehéz időkben, nagy megpróbáltatások közben újra és újra bizalmat ad, életet teremt az emberi szivben, — hatás nélkül mulik el az utódok lelkében? Az a lelkesedés, amely a küzdő embert sokszor szinte hihetetlen erővel űzi-hajtja, hogy övéinek békét, nyugalmat, boldogságot biztosítson — sirba száll és nincs többé? Az életnek örökös küzdelme és el nem fogyó reménysége elfér egy szűk koporsóban? Hát mindent, ami nagy és szent volt a földi életben, elnyelheti a sötét sir, melynek nincs biztató szava, éltető világossága? Hát nem több az élet, mint köd és pára, mely eloszlik egy szélfúvásra? Vagy pedig van valami olyan érték is benne, ami nem mulik el, hanem megmarad örökre? ... Kérdések ostromolják megpróbált lelkemet e koporsónál. Szeretném épségben maradt hitemnek teljességével azt mondani, hogy a koporsó fájdalmat okoz ugyan, de mindent nem zár magába, a sötét sir drága kincseket követel, de mindent nem kér áldozatul; a mulandóságnak nincs olyan hatalma, hogy az örökévalóság kérdéseire adható feleletnek utjában álljon. Mert a felelet ott van a távozó lény életműködésében, az emberi alkotásokban és a szellem szépségében, mely az istenadta erőket kifejlesztette és szétárasztotta ittmarad az élő emberben, a gondolkozó és tovább alkotó

lényben, aki a multa és emlékezetre támaszkodva, az ember-névnek jövőt biztosít. Ott van a felelet a szeretetben, melyet örökségül adunk gyermekeinknek, hogy megtartsuk őket a siron túl is a magunkénak. Ott van a felelet az emberi lélekben, abban az isteni szikrában, mely az embert Isten gyermekévé teszi s örökéletet ígér neki.

Hadd hirdessék hát mások, hogy elmulik a világ és annak minden dicsősége, én hiszem, hogy egy parányi nemes életnek a jótékony hatása, a szülői szeretetnek az áldása, Isten lelkének szüntelen működése, mint el nem múló érték megmarad a világban és a szerető szivekben. Az nem lehet porrá, mert az az örökkévalóságba kapcsolódik. Erre a tudatra támaszkodva ismétli az emberi lélek a sir szélén az angyal szavait: „Halál, hol vagyon a te diadalmaid?” Miért keresitek az élőt a holtak között?” „Nincsen itt, feltámadott!”

Igen, ami az emberben örök, az tovább él, hat, működik, világol az utódok előtt. Fénye elvezet a családi körbe, hol a szeretet és az emlékek szépsége ad erőt a küzdelmek hordozására. Versenyre kelni látjuk az édesapa és édesanya szeretetét, hogy melyik tehet többet azért, hogy a gyermekekkel, az Isten áldásaival benépesült szerény iskolamesteri lakás szükségét ne lásson, hogy a fejlődő gyermekekből reményteljes ifjak és leányok, majd az élet munkás tagjai váljanak. Az apai szigor és szeretet mint kötelességtudat, igazságérzet és emberbecsülés él az utódokban.

Látom az iskolában és az egyházi életben. Ott a rend és pontosság, a komolyság és hivatás lelkesítő ereje, itt a haladás és fejlődés szelleme, a felvilágosodás és igazság tudata hatja át.

Nemzedékeket nevel a haza és egyház polgáraivá, szerettein és barátain kívül nemzedékek tartják tiszteletben nevét és emlékét, ahol csak munkálkodott, Zsákodon s különösen Ravában és itt ebben a községben, Kilyénben, ahol befejezte földi pályafutását.

Mondjam-e, hogy mint tanító: példánykép tanítványai s még kartársai előtt is; mint nevelő: tekintély az iskolában és társadalomban; mint egyházi ember: a hivatásérzet és kötelesség, az erő és lelkesedés megtestesült alakja; minden vonatkozásban maga az egyszerűség és természetesség, aki gyalog jár, és hajadon fővel nyáron és télen hosszú utakat tesz meg s mindenüvé idejében érkezik.

Ahol megjelenik, férfias alakja és magatartása, beszéde és modora, tudása és klasszikusokban való jártassága figyelmet ébreszt és tiszteletet parancsol. A társaság kedveli s a falu népe és a társadalom szélesebb köre megbecsüli. Ha megszólal, derültté válik a komor arc, kedélye nem marad hatástalan a közönyösre. Nemcsak olvas, tudja és idézi a hajdani latin és görög írók bölcs mondásait. Őmaga tisztaságában és természetességében az unitárius egyház és a vidék klasszikus alakja.

Lelke nyílt, őszinte és világos, mint az unitárius hiteszme; egyénisége megnyerő, mint hitvilágunk szépsége; szive tiszta mint hitelveink; munkája és törekvése nemes és önzetlen, mint az unitarizmus célja; szerény viszonyai között felmérhetetlen gazdagsága; szeretete és emberbecsülése, egészséges humora és nagy hite; megfizethetetlen kincse: egyháza és vallása, melyekért él és áldozza erejét, a belőlük kiáradó haladás és felvilágosodás szelleme, — s az emberiség szent szerelme.

Az ilyen embernek a nemesebb része lehet-e a koporsóban? Bár befejeződött földi pályafutása, zárhat-e a sír magában porrészeknél egyebet? Nem veszitek-e észre, hogy megújul most is pilanatról-pillanatra lelketeknek a mélyén, miként az én ajkamon a szózat: „Miért keresitek az élőket a holtak között? Nincsen ott, megdicsőült“. Nemes példája, meggyőződéssé hite ittmarad, hogy legyen ébresztője az unitárius gondolatnak, a népnevelés fontosságának, az iskola jelentőségének, az egyházhoz való ragaszkodás tiszta örömének. Megdicsőült alakjával él a szivekben, gyermekei és unokái, rokonai szeretetében, tanítványai és ismerősei emlékezetében s egyházunk történetében. 82 esztendőre terjedő élete folyamán kitörölhetetlen betűkkel írta bele nevét az élet könyvébe.

S most elment, testi szemeinkkel nem látjuk többé. Elment, hogy megkészítse az utat a szerető hitvestársnak, ki az utolsó útra sem kísérheti el a gyöngeség miatt. Elment, hogy mutassa az irányt azoknak, akik szeretetben, tisztességben, hitben és reménységben élnek; elment, hogy feledhetetlen alakjával érthető módon hirdesse: nekem is volt örömem és veszteségem, nehéz hüzdelmem és fájó csalódásom, de bizatok, mert „aki mindvégig megáll, megtartatik“.

Mintha valami kellemes hang ütné meg a fülemet: „Ilyeneké a mennyeknek országa“; mintha szózatot hallanék:

„jól vagyon jó és hű szolgám“. A legdrágább vigasztalás, ami hangozhatik az ittmaradt szívek számára. Mi megvigasztaltatva mondjuk: Isten veled te nagy tanító mester, szeretve tisztelt felebarátunk. Áldás emlékedre. Szép életed után legyen csendes a pihenésed és örökkévaló a megdicsőülésed. Ámen.

Kovács Lajos,
esperes

A Nagyasszony alakja.

(Özv. Wéber Sándorné sírjánál, Kovásznán.)

Az életben úgy néztem reá mindig, mint igazi Nagyasszonyra. Most is úgy áll előttem s fog megmaradni lelkemben a képe örökre. Az utolsó találkozásnál is eszményi alakjával jelenik meg előttem a nő, reá gondolva, aki leánya és veje barátságos és vendégszerető házában a családi élet központja és uralkodó szelleme. Megjelenése és szava szokatlan tiszteletet parancsol. Kedélye és szellemessége fogva tart. Műveltsége és kulturája sokaknak fölébe emeli.

Határozott magatartása és mosolygó arca, szerető szívének a megéreztetése és mivelt lelkének a csillogtatása, anyai, nagyanyai és dédanyai fölényes gondoskodása, megjelenésének előkelősége és föllépésének megvesztegető iverje, a lényéből kisugárzó erély és akarat, az öröm élvezete s a fájdalom és csapás hittel hordozása, unitárius hitéhez való megalkuvást nem ismerő, törhetetlen ragaszkodása, lelki kincsei s minden, ami az embert naggyá teheti, egész alakját magasra helyezték előttem.

Mint egyszerű és tudatlan gyermek tanultam tisztelni lelke finomságát és felsőbbrendű lényét, midőn özvegyi gyászban az özvegy édesanyát a gyermeki szeretet önfeláldozásával ápolni láttam. Aztán láttam örvendeni leánya boldogságán s tudom, hogy az önmagát megtagadni nem tudó anyai szeretetnek másik gyermekében, korán elhunyt fiában, volt gyötrő bánata is.

Láttam unokáiban újraélni, feledni, múltat, bűt, keservet s a szeretet és figyelmes gondoskodás kincseit szinte gondta-

lanul pazarolni azokra, kikben a lelke, földi életének az öröme és szívének a vidámsága újjászületett.

Láttam, hogy milyen hű és odaadó kísérője, nevelője és ápolója az unokáknak, kiket az iskola a családi körből elszólit s most ebben, majd abban a városban tűnik fel és él évekig unokáival, unokáiért.

Aztán láttam, hogy amikor a halál orvul lopózott be a boldog családi hajlékba s pillanatnyi gyorsasággal elragadta leányának a férjét, unokáinak az édesapját, a családnak a fejét és fáradhatatlan kenyérkeresőjét, a közbecsülésben álló tekintélyes orvost, a nagy veszteségben és némán tűrő fájdalomban milyen nagy és erős tudott lenni s vigasztalója azoknak, kiknek lelkében nem ok nélkül zokogott fel a bánat: „leesett a mi fejünknek koronája“.

Miért? Mert volt hite, ez erőt adott és éltette. Megharcolta az élet nagy harcát és hitét csorbitatlanul megtartotta. A sors okozhatott bánatot és csalódást neki, hozhatott pillanatnyi csüggedést és szívében rejtve hordozott fájdalmat számára, de őseinek erős unitárius hite, annak igazsága és szépsége a földi gondok közül mindig magasra emelte a lelkét és bízni tanította. Mindenkinek a „Nagymamá“-ja és „Esztinéni“-je a sors minden változása között nagy volt s mig lesznek, akik ismerték, azoknak emlékében igazi „Nagyasszony“ marad.

Nem feledte soha egy pillanattig se, hogy ahhoz a családhoz tartozott, melynek kimagasló alakja és az unitárius egyház költő-püspöke a „Vadrózsák“-ban a székely nép elmevirágait a fajszeretet nyugtalan vágyával szedte és gyűjtögette, hogy nemzetének őseréje és költői lelkülete abban a gyűjteményben is világoljon a netán szomorú jövőjében.

Szeretteidnek a nevében s mindannyiunk tiszteletének az érzetében mondok búcsút neked, szeretett és jó Esztinéni.

Pihenj csendesen itt, hova a szeretet sokszor fog elzárándokolni, virágot hozva emlékezni; lelked találjon boldog lakozást a mennyei Atyánál, kiből bízni soha meg nem szűntél. Amen.

Kovács Lajos,
esperes.

Szerető mostoha anya és hitbuzgó nő felett.

Amint megállok e koporsó előtt és búcsúzni akarok x. y. keresztény társunktól, kifejezőbben alig szólhatnék, mintha azt mondom, hogy: haza jött — meghalni. A város zajosabb világából a falu csendjébe vágyott; hogy a nagy szenvedéseket könnyebben hordozza.

Amikor ez a számára inkább csak küzdelmeket termő élet a megkönnyebbülés némi nyugalmát ígerte; amikor mostoha gyermekeit gondos szeretettel felnevelte s az élet kenyérkereső útján a tudás és komoly életfelfogás fegyvereivel elindította s így gondjai apadóban voltak; amikor már önmagáért is élhetett volna s azért, hogy gyermekei boldogulásában vállalt kötelessége teljesítésének méltó jutalmát élvezhesse: haza jött — meghalni. Vonzotta a szülőföld szerelme. Szerette volna, hogy ahol a boldog gyermekkor gondtalan örömei kitörölhetetlen vonásokkal írótak a lelkébe, ott lássa és érezze küzdelmes életének elmúló gondjait. Ahol az ifjúkor ábrándos képzelődése lepkeszárnyakon szállt virágról-virágra s nyugodt családi körben boldogság-vágytól ösztönözve derült eget, színes jövőt rajzolt maga elé, — szerette volna, hogy egy nehéz próbákkal, veszteségekkel, lelki és anyagi rázkodásokkal teljes élet fájó emlékeit itt feledje, az élet sok tövisszúrását itt gyógytassa, a szétfoslott reményekre itt keressen balzsamot, gondokkal terhelt borus lelke itt derüljön fel újra rokoni arcok között, megőrzött hite és szeretete erejével szemlélve az ismert mezők virágzását-hervadását; azt akarta, hogy ahonnan az élet kiindult, odatérjen vissza; ahol bölcsője ringott, ott takarja a sirhalom. De nem úgy gondolta, amint bekövetkezett. Nem beteg testtel és kínok között, nem lemondó lélekkel s a sötét sirnak olyan korai megnyilásával, hanem az életnek még megújulható reményeivel, örömeivel. Vágyott haza, hogy éljen. És haza jött — meghalni.

Megrázóan hirdeti ez a koporsó, hogy sokszor milyen kegyetlenül húzza át a sors keze az emberi számítást. Kiméletlen kezekkel tördeli le biztató remények virágait. Nézzétek, ezek a sirok itt körülöttünk mind virágok hullását, remények szét-

foszlását, az élet hervadását és elmulását hirdetik. Itt gyermek szakadt le a szülői kebelről, kiben a jövő minden vágya és boldogsága összpontosult, ott az édesapa vagy édesanya vált meg idő előtt féltve őrzött gyermekeiktől, s most már angyali szemekkel örökösödik azok felett, kiket itt a földön olyan forrón szeretett. Akármerre tekintünk: veszteség, fájdalom, bánat és keserűség. Óh a sir sok mindent elnyel, de ezeket legalább egyidőre örökségül hagyja. S egyebet nem hagyna? Nekem úgy tetszik, hogy aki nekünk nagy és nemes volt, azt a sir el nem nyelheti. Őt sem nyelheti el a sir, ha porrészeit magába is fogadja, mert lényében olyan érték volt, ami halálában is nemessé és naggyá teszi, poraiban is élte.

Ilyennek látom benne azt, hogy bár mostoha volt, mégis az édesanya szeretetét sugározta magából. Tudom, nem érdem édesanyának lenni, inkább öröm és áldás, ha valaki az lehet. Hanem kötelesség a gyermeket úgy szeretni, ahogy az édesanya szereti. Ki kell emelnem, hogy ő így cselekedett. Árvák anyja volt, aki az övéi jólétét a magáé fölé helyezte; az anyátlan s később apátlaná is vált árvákat az édesanya szeretetével szerette, gondozta, nevelte. Csak aki már látta és tapasztalta, hogy mi az édesanya szeretetei körében s mit jelent hiánya a család és gyermekek életében, csak az tudja igazán felfogni, hogy milyen nagy és nemes lélek az a mostoha, aki az édesanya szeretetével szeret, tűr, szenved, áldoz és felejt. Óh miért vannak nagy távolságok, miért van messzeség, miért nem lehetnek itt a földi búcsúzásnál fiai, három reményteljes ifjú, kiket ő olyan gondosan és annyi áldozattal nevelt, hogy forró könnyekkel köszönjék meg, hogy az ég az elköltözöttet nekik adta! Legyen áldott a gondviselő Isten, ki az árvák és elhagyottak ügyét felfogja és vezeti.

Aki ebben a koporsóban nyugszik, nagy és nemes volt, mert önzetlenül szeretett.

S nagy és nemes volt, mert finomlelkű és hívő lélek volt, a családon kívül is megértő és áldozni tudó. Lelkének finomságát a szülői házból hozta, mely a maga egyszerűsége mellett vallásos érzést, egyház szeretetet s minden jó és nemes ügy iránt lelkesedést oltott szívébe. Vallásossága mély és őszinte volt. Nem az alkalom tette vallásossá, hanem ő használt fel minden alkalmat arra, hogy mélyen vallásos lelkületéről bizonyosságot tegyen. Unitárius volt meggyőződés szerint.

Nemcsak azért, mert unitáriusnak született s tudta, hogy elődeinek hosszú sora rendithetetlenül állott hitünk mellett, hanem különösen azért, mert gondolkozó ereje, vizsgálódó lelke, hitének a tisztasága azzá tette. Ő magától is meg tudta ítélni, hogy hitbelileg mi az igaz. Mélységes meggyőződéssel alapuló vallásos lelkülete az életküzdelemben reménykedővé és kitartóvá, a próbák tüzeiben erőssé és bizakodóvá, a szegénységben gazdaggá tette. Az egyházi életnek nem volt olyan mozzanata, hogy ő abban megértő lélekkel részt ne vett volna. Szerette a templomot és buzgón látogatta azt. Ahol csak tehetett, szólt és lelkesített, tett és áldozott. Anyagi erejéhez képest szívesen hozta meg az áldozatot, mert tudta, hogy az áldozathozatal az élet legfelségesebb ténykedései közé tartozik. De áldozott munkában és lelkes példaadásban, áldozott hite, vallása és egyháza iránt való szent ragaszkodásban és nagy szeretetben.

Jöjj, gyászoló gyülekezet, s állj meg méltó tisztelettel a koporsó lakójának emléke előtt. S ha van közötted olyan, aki nem tudja megérteni, hogy a mai viszonyok között az egyházért áldozni nem egyéb, mint áldozni a fajért, a múlt megbecsüléséért s a jövő oltalmáért, megtartásáért, — jöjjön és e nemeslelkű nő néma koporsója mellett tanulja meg, hogy ma sürgősebb szolgálat nem lehet, mint felkarolni az egyház ügyét, ha kell erőnk felett is! Jöjj te, népünk társadalma s ha van közötted olyan, aki a maga kicsinyessége, önző érdeke és szűklátókörűsége miatt családi körben, egyesek támogatásában és a közügy szolgálatában nem tud a nehéz idők által parancsolt magaslatra emelkedni, — ez önfeláldozó nő koporsójánál tanulja meg, hogy minden érdekeink legszentebb védelme: ügyünk önzetlen, lelkes szolgálta, amidőn bár tűrünk és szenvedünk, de nem csüggedve, bízva küzdünk. Jöjjetek hát a bércecs haza lakói s ha van közöttetek olyan, akinek lelke megtörve áll a romok felett, aki hitében megrendülve nézi féltve őrzött reményei szétfoszlását, — hadd tanulja meg ennél a koporsónál, melynek lakója kétszer is hordozta az özvegyi fagyolt, hogy vesztéségekben és gyászban, búban és keservben is lehet élet, ha nemcsak magunknak élünk; ha meg tudjuk érteni, hogy mit kíván a jelen, mit követel a jövő az egyes embertől. Ő megértője volt annak, hogy mit jelent vallásosnak és kötelességtudónak, jó egyháztagnak lenni.

Ezért az őszinte részvét és tisztelet érzelmeivel állunk

meg sirja fölött. Tiszteletünk szól a szülői kötelesség teljesítése után meghalni hazatért mostoha anyának és mivelts lelkü nőnek, aki sokat küzdött, túrt és szenvedett, de mindig szeretett; a hitbuzgó egyháztagnak és áldozni tudó léleknek, aki bár szegény és szükölködő volt, de így is példát mutatott. Részvétünk szól a már háromszorosan árvává lett fiuknak, akik talán még nem is gondolják az őket ért csapást; a rokonoknak, kik a szenvedés idején gondozói voltak.

Mi pedig barátai, ismerősei és résztvevő gyülekezet, menjünk el, szedjük össze a hervadó ősznek még élő virágait s koszoruba kötve, helyezzük el a sirhalomra, mert az ő önfeláldozó élete és hitbuzgó lelke legalább virágot érdemel.

Téged, megpihent lársunk, itt hagyunk. Ami benned mulandó, elvegyül a szülőföld porával, hova mindig haza vágysz. Hisszük, hogy lelked megdicsőülve békességet talált a mennyei Atyánál. Te a munkát elvégezted. Isten veled, Isten velünk. Ámen.

Kovács Lajos,
esperes.

„Szenved-e valaki köztetek? Imádkozzék!”

(Temetési beszéd)

Jakab ap. 5. 13.

Gy. T.-im! réges régen abban az időben, mikor Jakab apostol írta most felolvasott szent leckénket, az emberiség nagy megpróbáltatáson ment keresztül. Isten hitében és emberiesebb érzelmeiben egy lépéssel előbbre akart lépni, de az nem ment olyan könnyen. Fájdalom és szenvedés, könny és vér jelöli e nemes törekvésnek útját. Ime! Jézus már kiszenvedett a kereszten 33 éves korában. Az apostolok sorra vértanuságra jutnak. Tanítványok, követők, gyülekezeti tagok megfigyelés és kegyetlen üldözés alatt állanak. Vadállatok elé dobás, máglyán megégetés és keresztre feszítés mindennapi eset azoknál, akik az új hitet követik, akik „édes bortól megrészegedve,” ahogyan róluk mondták, rajongói lettek egy új és jobb világnak.

Ilyen rettentő időkben, ilyen nagy szenvedések közepette szól Jakab apostol az ő híveihez ilyen biztatással: „Szenved-e valaki köztetek? Imádkozzék”.

K. halotti gyülekezet! Nézzétek! ez ősi kuria nagy, nemes múltra tekint vissza. Látott boldog időket is, amikor hangos volt a nagy udvar és a háznak kiterjedt környéke emberi és állati zaj, zsívajtól, de, fájdalom, az idők vad vihara végig fujt felette. Az élők eltávoztak, ki egy jobb hazába, ki távoli, idegen vidékre. Ketten maradtak csupán a nagy elődök nagy lakában. Két gyöngé nő A nagyanya és unokája. A múlt és jövő, összehúzódtak kicsiny helyre, összebújtak szeretettel, mint két kicsiny árva és egymást úgy melengették szívök szerelmével, lelkök egyetértésével és égő, olykor csak pislákoló fényével. Az ősök szelleme táplálta őket. Óh milyen boldogok voltak úgy is. És most kérdem? Hová lett innen ez a boldogság? Sirással, gyásszal, temetéssel van tele ez az ősi lak. Az egyedül, árván maradt nagyanya temeti, siratja kis, drága, szeretett unokáját, ki ott fekszik már némán a ravatalon.

A Pálffyak családfája községünkben idők folyamán nőtt, növekedett és nagy, hatalmas, terebélyes koronája lett. Erős ágai jobbra és balra, meszire kinyúltak. Egyik ágán 13 évvel ezelőtt új hajtás támadt. Ez a most elhervadt kis, ártatlan harmatos lelkű unoka volt az új hajtás, aki szépen fejlődött. Szép testén okos és értelmes főt hordozott, keblében nemesen dobogó szívet. A gyermekserég, játszópajtásai szerették és a kert nagy Ura, Isten is gyönyörködött benne. Két nappal ezelőtt azonban a halál csontkeze letörte a sokat ígérő, szép fiatal hajtást és a terebélyes törzsnek minden ága megremegett tőle. Óh! hogyne, amikor „plánta volt ő az Urának házában és a mi Istenünknek tornáciban virága.”

Igen! Te ,voltal az, drága halottunk! X. Y. szép, okos kis lányunk. Mivé lettél, hová lettél? lelkünk siralmával kérdezhetjük. Benned és Nagyanyádban a fényes, dicső múlt és a reményteljes jövő ölelkezett össze az ősi kurián. Te voltál a jövő és nagyanyád a múlt és mégis Te a jövő, szerető, jó Nagyanyádnak egyik legszebb álma és reménye törtél le. Itt hagyta áldott lelkű Nagyanyádat az ő nagy bánatával. Miért? Óh! miért tetted ezt? Miért hagyta égésszen egyedül, árván az ősök nagy lakában, ahol együtt éltetek át annyi jó és rossz napot?! Te nem látod, nem érzed tán a nagy keserve, amely itt visszamaradt?! Nem. De mi látjuk a nagy fájdalmat, a nagy veszteséget, a léleknek, a szívnek kimondhatatlan gyötrelmét, de mi az apostollal szólunk hozzátok kesergő Nagyanya és

távollevő bánatos édesapa: „Szenved-e valaki köztetek? Imádkozzék!”

Mintha látnálak tusázni, drága gyermekem, most is halálos ágyadon, amint szereteledről igyekszel biztosítani azokat, akiket mindig szerettél: Szívesen maradtam volna köztetek, mert szerettem az életet, szerettem volna élni köztetek, de az élet és halál törvénye erősebb volt szívem vágyánál — mondod.

Perbe szálltál élet-halál tusádban az Istennel is, de csak úgy, mint jó gyermek az Atyjával: engedelmesen, szeretettel.

Sokszor láttunk küzködni bár még gyermek voltál: az egészség és a betegség, az élet és a halál kérdésével és az ezeken túl feltalálható étellel és lehetőségekkel. Lelked háborgott. Kereste a megnyugtató megoldást a sok, a hosszas szenvedés között és után. Kerested szüntelen az egyensúlyi helyzetet, melyet a hosszas betegség úgy felborított, hogy legalább lelkedben békesség és nyugalom lakózzék. Ilyenkor mindig az imádkozásban való Istenhez fordulás volt egyetlen, legerősebb és legmegnyugtatóbb menedéked. Mintha Jakab apostol itt lett volna melletted és mondotta volna: „Szenved-e valaki köztetek? Imádkozzék!”

Igen! a Ti napjaitok hasonlók voltak a Jakab apostol idejével, annyi különbséggel, hogy titeket a betegség gyötört, háborgatott és üldözött.

Igen, az volt. De a Te részedre már megszűnt a nyomoruságnak ideje kedves halottunk, szeretett leánykánk. Tested fájdalom nélkül csendesen pihen már. Lelked egy jobb világba költözött. A fájdalmat, a bánatot itt hagytad másokra: az élőkre, a hátramaradottakra. És e pillanatban, amint itt állunk ravatard mellett, úgy érzem, hogy messzi földön, országhatáron túl egy fájdalmas sóhaj száll föl a magasba az Égek Urához. Majd átkél országhatárokon, átröpül hegyeken és völgyeken. Keresi a Te lelkedet, a Te kihült testedet és itt találkozik még egyszer Veled egy forró, siró, búcsúzó ölelésben. Ez a fájdalmas sóhaj a Te Édesatyád kebléből szállott fel megboldogult, ifjú testvérünk. A Te édesatyád élő, dobogó szívének utolsó meleg lehelete volt a földön a Te kihült arcodra, holtta merevedett testedre.

Egy fél évvel ezelőtt leküzdhetetlen apai vágy támadt szívében: látni, ölelni és ha lehet meggyógyítani Téged újból. Ez a vágy magához hívott, magához vitt. Kicsiny, Téged sze-

retettel váró testvéred karjai közé helyezett. Boldogok voltak s hogy boldogságuk még nagyobb legyen: ki akartak gyógyítani régi betegségedből. De a leggondosabb orvosi kezelés és a mindent áldozó földi gazdagság sem segíthetett rajtad. S mikor a legnagyobb erőfeszítésnek és áldozatnak sem jelentkezett a kívánt eredménye: a gyógyulás, ismét haza, szülőföldre vágytál. Hátha Nagyanyád édesanyád helyét betöltő, ragaszkodó, annyi áldozatra kész, meleg szive, az itthoni környezet és játszó pajtásaid csodás hatást gyakorolnak gyenge szivedre.

Gy. T.-eim! K. hallgatóim! Magam előtt látom azt a forrón szerető édesapát, ki most nem lehet itt gyermeke kopersójánál, aki, imádva szeretett ifjú feleségének elvesztése után, elveszítette most, kedves, szenvedő kis leánykáját is. Magam előtt látom most és láttam azokban az elmúlt hetekben, amikor napról-napra aggódva várta a híreket e bérce-völgyes hazából kis leánya felől. Mialatt lelkileg így átélte az édesapa is kis leánya szenvedését, a sirhoz való közeledésének nehéz óráit, azalatt nála is megjelent Jakab apostol igaz emberi tanácsával: „Szenved-e valaki köztetek? Imádkozzék!...” És ő imádkozott.

A hitből fakadó imádságnak gy. t.-im! mindig jótékony hatása van a lélekre, mert megnyugtat, gyógyít és reménységet ad. Az imádságból merített erő tartott fenn annyi lelket a multban. Ez tartott fenn Téged is k. nagyanya! annyi gond és álmatlan éjszaka között. Ez erősítette meg lelkedet és lelmeden keresztül testedet, hogy hön szeretett kis unokád ápolásában, fölötte való virrasztásban, érette való áldozatos cselekedetekben össze ne roskadj, el ne lankadj.

Ebből meríts erőt ezután is a küzdelemben, a harc további megharcolásában szeretve távolban élő nagy fiadat és még élő, egyetlen kis unokádat. Az apostol szavait, mint eltávozott kis unokádtól nyert talizmant, zárd hát szivedbe: „Szenved-e valaki köztetek? Imádkozzék!” — Aztán...

Jöjjetek, búcsuzzunk!

Benczédi Ferenc.

Halotti beszéd.

(Kis Jakab felett.)

Ézs. 55—4. „Bizonyságúl, vezérül és tanítómes-
terül adtam őt a nemzetségeknek.“

Ezek az ígék Dávid királyról szólanak. Ő tanúbizonysága volt Izrael életében az isteni gondviselésnek, vezére volt a sötétségben tévelygő népének és tanító mestere az egymás után következő nemzedékeknek.

Dicsőségesen bevégzett élete örök tanúbizonyságtétel arról, a mi szép és jó, fölemelő és boldogító. Zsoltáraiban utólráhetetlen szépséggel zengelt Isten hatalmáról és jóságáról. Vezér, útmutató volt a pásztorkunyhótól a királyi trónig, vezető a sokszor göröngyös útakon és tanító mestere nemzedékeknek a műveltség és nemes emberbaráti érzések ápolásában. E hármas erény font örök glóriát neve és emléke fölé.

Egy bevégzett élet véghatárán állunk itt is . . . Mert e koporsó egy befejezett élet záróköve, amit ritka koporsóról mondhatunk el.

A régi iskolamestereknek talán utolsó, de igazi példányképe: Kis Jakab pihen e koporsóban. Azoknak az iskolamestereknek volt klasszikus példányképe, akikről énekelte a költő, hogy „*volt biz ott a sok rossz között, volt biz ott egy jó is*“. Egy ilyen igazi iskolamester bevégzett élete felett állunk most, mert nem minden koporsó mutat befejezett életet.

Hisz vége van a gyermek életének is, aki csak megkóstolta az édesanyai tejet és aztán bölcső helyett a koporsóba teszik. Vége van az ifjú életének is, aki a hozzáfűzött reményekből és a lelkében táplált álmokból még semmit se tudván beváltani: összerogyott és elhervadott; de mondhatjuk-e, hogy ez befejezett élet? nem! csak azt, hogy félbeszakított élet.

Sőt hány élet éri el a rendelt 70—80 esztendőt, a melyről szintén nem mondhatjuk el, hogy befejezett, csak azt, hogy vége van, de befejezve nincs, mert nem teljesítette föladatát.

Sirkövére fölírhatjuk, hogy született és meghalt, de semmit se jegyezhetünk e két véghatár közé.

Az emberi életnek nem hosszabb, vagy rövidebb tartama, hanem az adja meg értékét és befejezettségét, ha teljesítette hivatását, áldólag és jóltevőleg hatott környezetére.

Ilyen értelemben mondom, hogy itt egy befejezett élettel állunk szemben, mert Kiss Jakab öreg — de mindig víg kedélyű és érdekes beszédű — iskolamesterünk szépen és nemesen futotta meg sokszor tövises pályáját és áldásosan végezte el magasztos hivatását. Mert mi is volt az ő hivatása itt közöttünk? És általában mi a hivatása egy iskolamesternek? Az, hogy legyen tanító az iskolában, legyen vezér a társadalmi életben és legyen élő tanubizonysága azoknak az eszméknek, melyeket az iskolában és templomban hirdet. A ki e hármas feladat betöltésében tölt el egy hosszú életet és feladatát megoldja, annak koporsójánál elmondhatjuk, hogy egy befejezett élet pihen abban.

Minden terhe és sok háládatlansággal járó keserősége mellett is lehet-e szebb hivatás e földön, mint a tanítóé? Reá van bízva az az ifjú szív és ifjú lélek, az a harmat tisztaságú kebel, hogy abban a becsületes és igaz élet forrását nyíssa meg és abból az öntudatlan, bámuló kis gyermekből öntudatos, önérzetes embert faragjon, neveljen, akinek homlokán ott ragyog az Isten képe: a tudás és szeretet.

Brassai bácsi mondotta: „*ha én iskolamester lehetnék, mindennap hálát adnék az Istennek, hogy megengedte nekem érzelmek és indulatok alakítójának lennem.*”

Az iskolába került gyermek olyan, mint a művész kezében az anyag, melyből az ő lelkével készít megszólalásig hű alakot.

Ezért van az, hogy egy tanító sokkal inkább lehet egy község lakósságának emelkedésére, vagy süllyedésére, mint az összes tényezők, mert a keze alól kikerült nemzedék az ő jó vagy rossz tulajdonságait viseli egy egész életen keresztül és e szerint munkálja annak a községnek virágzását, vagy süllyedését.

Ámde a tanító munkája nem merül ki csak az iskolában, hanem vezér kell, hogy legyen a társadalmi életben is. Műveltségénél, magasabb erkölcsi felfogásánál fogva irányító, útmutató kell legyen mindazokban az intézményekben, melyek a

nép anyagi, szellemi és erkölcsi emelkedésére szolgálnak. Tanúbizonyságot kell tегyen a becsületes és szorgalmas munkában, józan és erkölcsös életben egyaránt, mert a nép erkölcsi élete aszerint emelkedik, vagy süllyed, a miről példát lát az ő szellemi vezéreitől.

Az iskola mellett a templom, a tudomány mellett a hit az igazi tanító erőpróbája. Hirdetni az Isten hatalmát, gondviselő szeretetét és jóságát, rámutatni arra, hogy a mi gyarló életünk a hatalmas Isten szent kezében van és zengni az Isten dicsőségét dicséreteken és zsoltárokon és emelni, hangolni a lelkeket áhítatos érzelmekre s versenyt énekelni az angyali karokkal: Dicsőség Istennek, békesség a földön és jó akarat az emberekhez . . .

És amit tanít, amit hirdet az iskolában, a templomban, a társadalmi életben, arról életével, cselekedeteivel tanúbizonyságot tenni: ez az igazi iskolamester hivatása. Aki így él, így cselekszik, az vezére, tanítója, nemesítője embertestvéreinek. Aki ily nemes munkában tölti el életét, az elmondhatja a véghatárnál: *Atyám, a munkát elvégeztem, dicsőítettelek téged, dicsőíts meg te is engemet.* Annak koporsójánál elmondhatjuk, hogy elvégeztetett.

Hogy aztán mi a jutalom? Sokszor keserű háládatlanság, a megkövezett próféták, az elkergetett apostolok szomorú sorsa. Ritkán a hálának, az elismerésnek, a szeretetnek és ragaszkodásnak meleg ölelése . . .

A nép gyermekeinek tanítója, az Isten szent házában szolgálja, a társadalmi életnek fáradhatatlan munkása voltál te is elköltözött öreg barátunk. És ezt a hivatást közel 60 éven keresztül lankadatlan buzgósággal, igazi vallásossággal, az öregséggel járó utolsó gyengeségig hűségesen és becsületesen teljesítetted. Erről tanúbizonyságot tesznek azok a nemzedékek, melyeknek vezére, tanítómestere és bizonyágtevője voltál. A te életed egy csakugyan bevégzett élet. Mint az égő gyertya — miközben másoknak világítottál, önmagadat megemésztetted, lelkednek nemes gondolatait, szellemednek értékes kincseit szétosztottad az egymás után következő nemzedékeknek és csak ez a romlandó sárház maradt, melyet most magába ölelt e szomorú koporsó. Úgyszólván szenvedés nélkül, utolsó pillanatig öntudattal bírva — léptél át az örök élet küszöbén. Emléked legyen áldott, pihenésed csendes!

Ti pedig, itt és a távolban levő, szomorodott szívű gyermekei, töröljétek le könnyeiteket és nyugodjatok meg az Istennek szent akaróján. A bevégzett munka után édes a pihenés. A gyermeki szeretet és gondozás, míg egyfelől kötelesség volt, másfelől Isten áldását érdemli és nyeri.

S ti jó emberek, egykori tanítványai és hívei, akik visszajöttét keresztényi szeretettel halmoztátok el és végnapjait nemes szívetekkel megkönnyítettétek: nyerjétek áldást Istentől. Isten veled! Isten velünk! Ámen.

Balázs András.

Édesanya felett.

„Nem hagylak titeket árvákul: eljövök tihozzátok. Még egy kevés idő és a világ nem lát engem többé; de ti meglátok engem, mert én élek.” János 14, 18—19.

Testvéreim, mindig szomorú dolog koporsó mellett állani: látni az enyészetet jelképező hat szál deszkát, amely komoran zárja magába azt, akit szerettünk s aki után hullanak a könnyek. De talán legszomorubb olyan koporsó mellett megállani, amelyben édesanya készül utolsó útjára; amelyet zokogva vesznek körül a magukramaradt árvák. Legnehezebb azért, mert, ha öregember fekszik a koporsóban, megvigasztalhatja könnyező hozzátartozóit az, hogy hosszú életet élt a földön s betöltötte a maga hivatását: ha gyermek hal meg: szülők reménysége, drága szemfénye, megsimogathatom vérző szívüket a bánatos szülőknek a vigasztalással: aki elvette, adhat másikat s ki tudja az Isten csodálatos, kifürkészhetetlen gondviselését: milyen sorstól mentette meg azt, akit magához vett? — De mivel vigasztaljalak titeket, három könnyező árva, akiket alig serdülő tavaszotokban fosztott meg édesapátok után, édesanyátoktól is a halál?

Egy régi mese jutott az eszembe; elmondom nektek ezzel a szomorú alkalommal: hátha megtaláljátok benne a vigasztalást?

Valahol messze, csodás mesék országában, himzésen dolgozott a szép királyné palotájának ablaka mellett, mikor arra

repült egy gonosz varázsló és elrabolta. Ahogy repült vele, himzőtűjével megszúrta ujját a királyné s egy ragyogó, piros vércsepp lehullott sebéből az ablak mellé, a hóba. Eltűnt a királyné s eltűnése után sírva kereste árván maradt kicsi leánya: Édesanyám, hol vagy? S egyszer csak íme, megszólalt egy hang: megszólalt a vércsepp: „Itt vagyok, itt vagyok.“ Álmában is felsírt sokszor a leányka; nappal is kereste, hívta, hívogatta eltűnt édesanyját: „Édesanyám, hol vagy?“ S a muzsikáló vércsepp mindannyiszor felelt: „Itt vagyok, itt vagyok.“ És lassanként elcsitult a fájdalom, megvívasztalódott szivében a kisleány, mert érezte, hogy nincsen egyedül. Ha nem is láthatja édesanyját, itt van közelében; szeretetével, szive melegével, jóságos gondjával őrködik fölötte.

Árva testvéreim, akik itt zokogtok fekete ruhában, gyászborult szívvel e koporsó mellett, töletek is elrabolta a legdrágábbakat: szüleiteket, a gonosz varázsló. Édesapátokat: nemzedékek felnevelőjét áldozatul kérte a kötelesség; édesanyátok sokat szenvedett szivét megbénította a keserűség, a bánat. Elment ő is oda, ahol édesapátok van s ahol hitünk szerint nincsen szomorúság, nincsen fájdalom. De itt maradtatok ti, árva, tépett szívvel s szivetek keservét könnyek alakjában hullatjátok rá a koporsóra, mert azt gondoljátok, amit mindenki gondol reményevesztetten ilyen alkalommal: „Nincsen onnan visszatérés.“ És tudom, hogy ez a fájdalom csak növekedni fog, amikor hazatértek a temetőből a régi otthonba s azt üresen találjátok, olyan üresen, amilyen még soha se volt az otthonotok, mert hiányzik belőle az, akit legjobban szerettetek a világon. Tudom, nehéz, fájdalmas érzés lesz az, amikor egyenként símogatjátok majd végig édesanyátok minden holmiját: a butorokat, melyekben még szinte ott érzik testének melege; minden apró tárgyat, amely az övé volt, amelyhez hozzá ért, amely róla beszél. És tudom, hogy felzokog a ti gyermeki szivetek is, mint a mesebeli királykisasszonyé: „Édesanyánk, hol vagy?“ Mert minden szerető édesanya, mielőtt eltávozik a földről, hagy valamit maga után, mely az ő jelenlétéről beszél. Minden anyai szív, mielőtt megszűnik dobogni, kihullatja a maga muzsikáló, piros vércseppjét, amely itt marad, hogy ne maradjanak egyedül árva gyermekei. Édesanyátok szivéből is kihullott egy vércsepp, mielőtt elindult az örökkévalóságba. Kihullott piros, muzsikáló vércseppje az ő szeretetének, mely áldón, símogatón itt maradt

közöttetek, hogy sohase éreztétek a távollétét s zengő, meleg hangon felel kérdéseitekre: „Itt vagyok, itt vagyok!” Nektek beszél, tihozzátok szól az írás szavából, mellyel beszédemet kezdetem: „Nem hagylak titeket árvául: eljövök tihozzátok. Még egy kevés idő és a világ nem lát engem többé, de ti meglátok engem, mert én élek.”

Akik itt vannak most a temetésen és látják könnyező szemeteket, azoknak a szemében is megjelent a könny: édesanyátok könnye az. S hiszem, hogy nemcsak a könnyek fognak tinektek szólni, de jutni fog majd árva fejetekre meleg símogatás szerető kezekből, anyai ölelés jóságos karokból, s áldó szemsugár, amely elkísér, vigyáz reátok életetek útján, hogy el ne essetek. Tudjátok meg, hogy minden símogatásban, mely szeretőn, melegen cirogatja végig a fejetekeket, édesanyátok keze fog símogatni. Minden ölelésben, amely magához von, édesanyátok ölelését fogjátok érezni. Minden szemsugárban, amely féltőn, vigyázva ragyog felétek, édesanyátok szemepárja kísér. S ha esténként kis szobátokban összehajtjátok fejetekeket, reá gondolva szeretettel, áldón: bizony mondom, hogy ott lesz közöttetek és látni fogjátok őt, aki él és hallani a szavát közvetlen közélről, szivetek mélyéről.

„Az egyiket betakarja,
Másikat felfogja karja,
Elringatja, elaltatja;
Harmadikat ápolgatja . . .

Mert a sir sok mindent elfed:
Bút, örömet, fényt, szerelmet;
De ki gyermekét szerette:
Gondját sir el nem temette.”

Ez legyen a ti vigasztalásotok, most és minden időben. Ámen.

Deák Berta.

Búcsúztató.

Gedő Lajosné szül. Bedő Lidia buzgó nőszövetségi tagtól búcsúzik a muzsnai nőszövetség nevében Kerestély Albertné 1936. szept. első vasárnapján.

Miért e búsongás, ki zavart meg minket?
 Ki szomorítá meg érző sziveinket?
 Kiért öltözénk mi talpig gyász ruhába?
 Kiért szól a harang oly zokogva, sirva?

Van-e, aki tudna ezekre felelni
 És vérző szivünkre balzsamot hinteni?
 Aki felfoghatná könnyeinknek árját
 És megenyhítené mindnyájunk fájdalmát?

Egy buzgó taggal lett szegényebb a körünk,
 Melyben tíz év óta becsülettel küzdünk.
 E háznak csillaga tűnt el mindörökre,
 Kiért mély gyászban van bánatos özvegye.

Egy csengő énekes tűnt el a Sionból,
 Egy fénylő ékesség asszonyi karunkból,
 Akiben párosult a szorgalom, hűség,
 S lélek szerint vala páratlan feleség.

Nagy a mi fájdalmunk, nagy a veszteségünk,
 Mert derék asszony volt, akiért könnyezünk.
 Sokat vesztett benne család s egyházközség,
 Ugy az egész falu s az összes népesség.

Tömerdek szenvedés vala osztályrésze,
 Mellyel hitét Isten nagy próbára tette.
 De élettársa is nagy küzdelmet vívott,
 Sok éjjel és nappal virrasztott, aggódott.

Minden nagy áldozat meghozatott érte,
 Csak, hogy megmaradjon az ő drága élte,

De a jó Istennek az volt szent tetszése,
Hogy hű Lidiáját felvigye az égbe.

Igy jött a végóra nagy szívfájdalmunkra,
Amely mindnyájunkat borított mély gyászba.
S ebben a mély gyászban keblünk megrendülve,
Koporsódnál állunk Tégedet könnyezve.

Ajkunkat megnyitjuk végső búcsúzásra,
Szent hittel biztató szép ismétlítésre,
Amely azt susogja bánatos lelkünknek:
Találkoznak azok, kik hiven szeretnek.

Te pedig szerettél, óh kedves Lidia!
Szeretted férjedet, mint senki más lánya.
Szeretted társadat a Nőszövetségben,
Akikkel munkáltál becsülettel, hiven.

Szeretted a szép dalt, zenét, ifjúságot,
Vidámitni tudtad a jó társaságot.
Szeretted a munkát és a tiszta rendet,
Amely mindig feltűnt, hova kezed tetted.

De igen szeretted a jó Isten házát,
Buzgón énekelted a Dávid zsoltárát,
Dicséretet és dalt s imát mondott szived,
S kebledben hordoztad egyetlen Istened.

Szeretted az Istent és Isten is téged,
Ki magához vette szenvedő lelkedet.
Hogy így légy te boldog Isten országában,
Jó és nemes lelkek szent társaságában.

Igy léssen valóság Úr Jézus beszédje:
Boldogok, a kiknek igen tiszta szive,
Mert azok vitetnek fel a magas égbe,
Az örök boldogság dicső szent helyére.

Tested is nyugszik már kedves jó testvérünk!
Akit az életben sohasem feledünk.

Képedet hordozzuk szivünkben-lelkünkben,
Példád lelkesítsen minden tetteinkben.

Vajha Isten adna sok hozzád hasonlót,
Aki úgy pártolna minden szépet és jót.
Akkor zengne ének az Isten házában
S lenne boldogulás kicsiny egyházunkban.

Ebben a reményben búcsúzunk Tetőd,
Aki már föl lelted égi üdvösséged!
Legyen könnyü a hant a Te sirod felett,
Az Úrnak kegyelme legyen velünk s veled.

Ámen.

Péter Sándor.

Bűnbánati imák

Karácsony nagyhetére.

Hétfőn reggel.

Irgalmas Isten, mennyei édes Atyánk!

Gyermeki bizalommal, ragaszkodással jöttünk hozzád bűnbánati hetünk első reggelén, e megszentelt órában. Oly csendes és nyugodalmat adó volt elmúlt éjjelünk, mint a fáradt föld pihenése a fehér hó lepel alatt, mely most vastag rétegben borítja be úgy a termő földet, mint a terméketlen pusztaságot.

Az éjjel néma csendességében éreztük atyai kegyelmedet, pihenésünkben bölcsességedet s felébredésünkben szeretetednek megújulását. Óh, mert atyai kegyelmed volt velünk csendes nyugodalmunkban s ez ébresztett fel megújult erővel — még az előtt, mielőtt a napnak királyi fénye elűzte volna az éjjelnek sötétségét.

Óh, mily nagy bölcsességről tesz tanubizonyságot a világosság és sötétség szabályos váltakozása. Mily bölcsen teremtéd nagy Isten, mennyei édes Atyánk, a nappalt és az éjjelt a munkának és pihenésnek idejéül! És mennyire érezzük e